

MEMÒRIA VALORADA D'INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL RECINTE SOBIRÀ DEL CASTELL D'ERAMPRUNYÀ (Gavà)

febrer de 2025

Redactor del PIA:

Eduard Píriz i González
Llicenciat en Història (Arqueòleg)
i Arquitecte tècnic

I.- PROPOSTA D'INTERVENCIÓ

ÍNDEX

I.I.- Fitxa tècnica i dades de la intervenció.....	2
I.II.- Motivació de la intervenció.....	3
I.III.- Situació i descripció del lloc.....	4
I.IV.- Ressenya històrica.....	16
I.V.- Projecte d'intervenció.....	23
- Antecedents.....	23
- Objectius.....	24
- Programa-Proposta d'actuació.....	24
- Metodologia i tècniques.....	26
- Temps d'execució.....	27
- Equip.....	27
- Resum de pressupost.....	27
II.- Annexes.....	29
II.I.- Pressupost de la intervenció.	
II.II.- Planimetria.	

I.I.- FITXA TÈCNICA I DADES DE LA INTERVENCIÓ

Identificació del castell d'Eramprunyà.

- Denominació: Castell d'Eramprunyà.
- Municipi: Gavà.
- Comarca: Baix Llobregat.
- Propietat: Ajuntament de Gavà.
- Nivell de protecció: Declarat BCIN 884-MH (RI-51-5484) Bé Cultural de Interès Nacional per disposició del Decreto 22/4/1949 publicat al BOE el dia 5 de maig de 1949.
- Coordenades ETRS89: X: 412832,08
Y: 4574349,14
Z: 402,20 m. s. n. m.

Dades de la intervenció.

- Tipus d'intervenció: Excavació preventiva.
- Finançament: Ajuntament de Gavà.

Agents de la intervenció.

- Promotor de la intervenció.
Ajuntament de Gavà.
Plaça de Jaume Balmes, s/n – 08850 Gavà (Barcelona).
Telèfon 93.263.91.00 – www.gavaciutat.cat – ajuntament@gava.cat
- Propietari del castell.
Ajuntament de Gavà.
Plaça de Jaume Balmes, s/n – 08850 Gavà (Barcelona).
Telèfon 93.263.91.00 – www.gavaciutat.cat – ajuntament@gava.cat

I.II.- MOTIVACIÓ DE LA INTERVENCIÓ

La intervenció que es proposa al present projecte, ve motivada per la voluntat municipal d'aconseguir el màxim d'informació arqueològica possible del recinte sobirà del castell d'Eramprunyà per poder projectar la seva consolidació i restauració.

I.III.- SITUACIÓ I DESCRIPCIÓ DEL LLOC

Situació del Castell.

El castell d'Eramprunyà es troba ubicat a 402 m d'altitud sobre un cingle espadat ocupant bona part del turó d'Eramprunyà. Està situat a l'extrem nord-oest del municipi de Gavà, que pertany a la comarca del Baix Llobregat de la província de Barcelona.

El recinte del castell esta a l'interior de l'entorn protegit del Parc Natural del Garraf que és un dels parcs naturals que conformen la xarxa de parcs naturals de la Diputació de Barcelona.

Les coordenades són: ETRS 89 X: 412832,08, Y: 4574349,14

Situació del castell d'Eramprunyà en relació a la població de Gavà i al seu entorn. (Imatge obtinguda de la pàgina web de l'ICGC. 2024).

Ubicació del castell d'Eramprunyà. (Imatge obtinguda de la pàgina web de l'ICGC. 2024).

I.- CASTELL D'ERAMPRUNYÀ (GAVÀ)

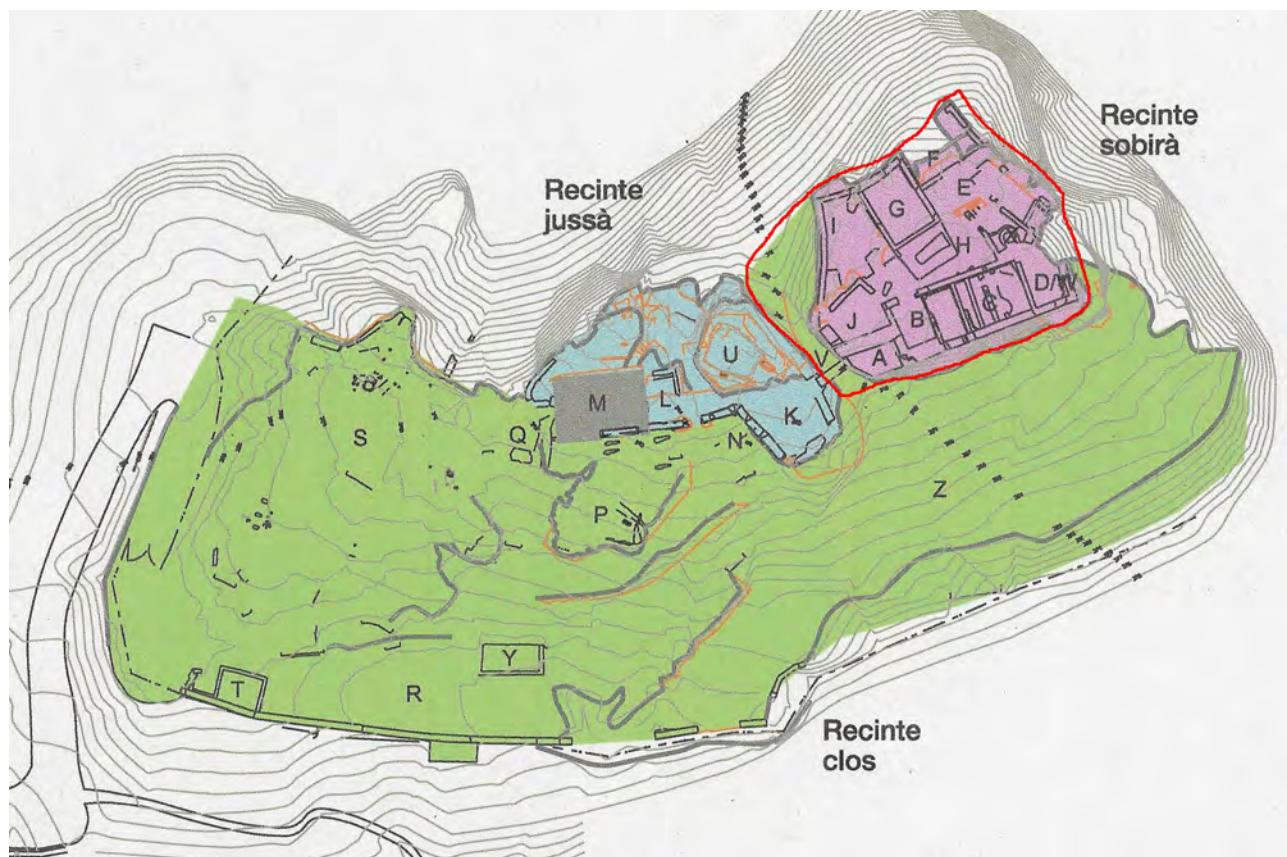

Imatge aèria, prèvia a les intervencions arqueològiques, del conjunt del castell d'Eramprunyà. (Imatge obtinguda de la pàgina web de l'ICGC. 2024).

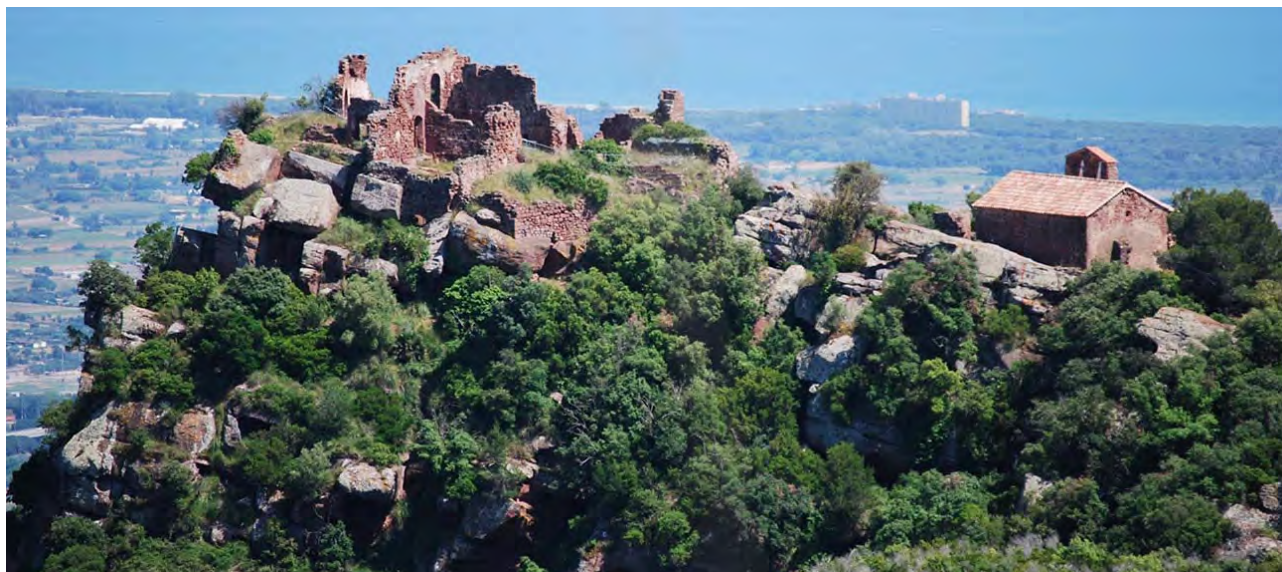
Vista general del castell d'Eramprunyà amb el mar al fons i la plana generada per la desembocadura en forma de delta del riu Llobregat. 28/MAI/2020 (E. Píriz).

Descripció de l'estat actual del Castell.

Plànol procedent del Pla Director del castell d'Eramprunyà. Gavà, on es pot veure la zonificació de tot el recinte i els diferents àmbits amb la nomenclatura que van establir. En vermell encerclada la ubicació del recinte sobirà i el fossat objecte d'aquesta intervenció. SET/2016 (SPAL - DIBA).

El conjunt monumental es situa en la part superior del turó d'Eramprunyà i consta de tres recintes: el recinte sobirà, el recinte jussà i el recinte clos.

Fotografia del recinte sobirà i del recinte jussà del castell d'Eramprunyà amb el mar Mediterrani al fons. 25/MAI/2020 (E. Píriz).

El recinte sobirà és el que es troba en la part més alta del turó i l'objecte del present projecte d'intervenció.

(El text que continua ha estat extret de la memòria arqueològica realitzada per Àlvar Caixal l'any 2015 on recollia les campanyes realitzades els anys 2012, 2013 i 2014.)

En el recinte sobirà hi trobem la major part de les restes que ens han pervingut de la fortificació de l'època medieval i de l'ocupació posterior com a habitatge rural. Avui, s'hi accedeix per una passarel·la de fusta (àmbit V) que substitueix el desaparegut pont de pedra bastit sobre una arcada de mig punt i que supera un vall d'uns dos metres d'amplada i una profunditat aproximada de tres a cinc metres. Alguns autors defensen, amb bon criteri, la hipòtesi que en temps pretèrits, en l'època de Mir Geribert (primera meitat del segle XI), el pas del fossat no fos permanent sinó a través d'un pont llevadís.

L'entrada a les edificacions que configuren el recinte sobirà del castell s'efectua a través d'una rampa pavimentada amb lloses de pedra (**àmbit A**) que mena al portal de mig punt bastit amb grans dovelles i en el qual encara és possible distingir els encaixos per on baixava el rastell. Tot just sobrepassat ens trobem en un petit espai quadrat (**àmbit B**) lleugerament allargassat i orientat en direcció nord a sud, que hauria funcionat com a rebedor o cos de guàrdia. Des d'aquí, s'accedeix pel costat de llevant a una sala rectangular (**àmbit C**) de grans proporcions (12 m per 3,50 m) disposada a tocar del llenç meridional de la muralla. Està bastida majoritàriament amb carreus de pedra vermella del Garraf disposats en filades regulars i uniformes que presenten, en alguns trams del mur que tanca a tramuntana, una fàbrica contínua d'*opus spicatum*. Als paraments interiors hi resten les empremtes del forjat i encaixos de l'embigat del trespol pla del nivell superior (aquest espai hauria tingut almenys un altre pis), diferents obertures corresponents a finestres, portes i armaris encastats, i un bon nombre d'elements que formen part de les constants modificacions estructurals que han afectat l'edifici.

Fotografia del recinte sobirà del castell d'Eramprunyà realitzada des de l'altra banda del fossat, àmbit V. 6/MAI/2024 (E. Píriz).

I.- CASTELL D'ERAMPRUNYÀ (GAVÀ)

Imatge del fossat, àmbit V, on es pot veure el pont provisional existent que dona accés al recinte sobirà del castell. 9/OCT/2020 (E. Píriz).

Imatge de l'àmbit A, amb el portal que dona accés a l'interior de l'àmbit B del recinte sobirà.. 9/OCT/2020 (E. Píriz).

I.- CASTELL D'ERAMPRUNYÀ (GAVÀ)

Fotografia realitzada des de l'àmbit B on es pot veure la part interior del portal d'entrada al recinte sobirà i a través d'ell, l'àmbit A i el pont que travessa el fossat. 9/OCT/2020 (E. Píriz).

Fotografia de l'interior de l'àmbit B amb el portal a la dreta. 9/OCT/2020 (E. Píriz).

Imatge de l'interior de l'àmbit C amb els arcs diafragma. 9/OCT/2020 (E. Píriz).

Al costat de llevant de l'àmbit C hi ha una obertura quadrada amb brancal i llinda que comunica amb l'estança inferior d'un cos (**àmbit D**) de forma gairebé quadrada que tanca l'angle sud-est de la fortalesa, distribuït també en planta baixa (una sala que conserva part de la volta apuntada que es desenvolupa en un eix longitudinal d'est a oest, i que ha estat interpretada de diferents maneres, tot i que ens inclinem a pensar que es tractaria d'un espai d'emmagatzematge de productes de primera necessitat: celler, rebost, graner o assecador) i planta pis (potser una cambra destinada a residència dels estadants, alcova, dormitori o estança de servei), i que ha perdut bona part de la façana de llevant, esclavissada al llarg dels anys per l'espadat oriental del cingle.

Des de la planta pis de l'àmbit D s'accedia al nivell superior de l'àmbit C a través d'una altra porta (d'1,20 m d'amplada) coronada amb un doble arc amb dovelles, de mig punt a ponent i rebaixat a llevant.

Si tornem al pati rebedor de l'entrada (àmbit B), podem accedir a través d'un portal situat a tramuntana (només en resta el brancal de llevant) a la resta de dependències del castell, distribuïdes de manera convencional al voltant d'un pati central (**àmbit H**) a cel obert i amb un terra enllosat. Al subsol d'aquest pati, hi trobem una cisterna de planta rectangular (2,80 m per 1,50 m) amb restes de paviment hidràulic dur i impermeable i amb una volta de canó apuntat feta amb carreus petits i mitjans rejuntats amb argamassa de calç i sorra, que ha perdut per esfondrament bona part de la coberta i que s'articula en almenys dues fases constructives. Aquesta estructura està molt degradada a causa de la incidència negativa provocada tant pel teixit vegetal que l'envaeix com per l'acció dels fenòmens atmosfèrics. Amb l'objectiu d'aturar el procés de degradació, l'any 2014 es va procedir a protegir la cisterna mitjançant l'apuntament preventiu de la volta i es va instal·lar una coberta ventilada provisional de planxa.

I.- CASTELL D'ERAMPRUNYÀ (GAVÀ)

Imatge amb la planta primera de l'àmbit D a l'esquerra i l'interior de l'àmbit C a la dreta. 29/JUL/2020 (E. Píriz).

Fotografia realitzada des de l'àmbit B on es pot veure l'àmbit H (pati) amb la cisterna i l'edifici àmbit G darrera. 24/ABR/2024 (E. Píriz).

I.- CASTELL D'ERAMPRUNYÀ (GAVÀ)

Fotografia de l'àmbit H (pati) amb la cisterna coberta amb xapa metàl·lica, on es pot veure l'edifici àmbit G a la dreta i l'edifici àmbit C a la dreta. 20/OCT/2020 (E. Píriz).

Fotografia de l'interior de l'edifici àmbit G. 1/MAI/2024 (E. Píriz).

A ponent del pati, hi resta un espai de planta quadrada, a manera de baluard (**àmbit J**), destinat a defensar (mitjançant dues finestres espielleres) la rampa empedrada (**àmbit A**) que condueix cap a la porta d'entrada del recinte sobirà. A la banda nord del pati, hi ha les restes de diverses dependències afectades per constants modificacions estructurals. L'edifici principal és un gran cos de planta baixa més dos pisos (**àmbit G**), que presenta en els paraments les empremtes dels forjats i diferents obertures corresponents a finestres i portes de diverses èpoques, i al qual s'accedeix per una porta especejada amb grans dovelles, fruit probablement d'una reforma posterior. També es detecten, sobretot en el costat de llevant, restes de filades d'*opus spicatum*. Cap a la meitat d'aquest parament oriental s'observa, precisament, l'arrencada d'un arc de diafragma, afegit en el decurs d'alguna intervenció més tardana, potser de l'època de la família Marc. En un plànol del castell aixecat amb mitjans propis i a partir de la interpretació de fotografies antigues, Josep Campmany identifica els diversos espais de la fortalesa i atorga a aquest cos categoria de torre. En un document posterior, una guia de butxaca en què fa un petit esbós històric de la fortalesa, Campmany es refereix a aquest edifici (**àmbit G**) com a habitació exterior amb porta gòtica, tot i que, en identificar en el pany oriental algunes filades bastides amb la tècnica de l'*opus spicatum*, proposa, almenys per aquest mur, una cronologia de finals del segle X, potser en el suposat moment de reconstrucció dut a terme després de la ràtzia d'Almansor, el 985. Val a dir que bona part d'aquesta paret va ser objecte de treballs de consolidació per part del nostre Servei en el decurs de la primera fase d'actuació del 2010.

Fotografia de l'exterior de l'edifici àmbit G amb la porta d'accés dovellada i a la dreta l'àmbit F amb la porta amb llinda de pedra. 1/MAI/2024 (E. Píriz).

A banda i banda de l'àmbit G, tancant a tramuntana el recinte sobirà hi ha dos espais de difícil adscripció funcional. A llevant, l'**àmbit F**, al qual s'accedeix a través d'un portal amb llinda i que ha estat atribuït en alguna ocasió a camí de ronda o de guaita. Es fa difícil definir-ne la planta completa, perquè presenta un estat de conservació molt precari, amb part de l'edificació, la més propera a l'espadat del cingle, desapareguda. A ponent, hi trobem l'**àmbit I**, un espai de planta

I.- CASTELL D'ERAMPRUNYÀ (GAVÀ)

trapezial cobert de vegetació i en pendent constant cap a tramuntana, que és, potser, el sector més degradat del conjunt. S'intueixen, a ponent i migdia, i entremig de la runa acumulada, empremtes de murs en el perímetre que delimitava aquest àmbit.

Fotografia del baluard àmbit J. 25/MAI/2020 (E. Píriz).

Fotografia realitzada des de l'àmbit E on es pot veure la porxada conservada i l'àmbit X on es troba el cup de vi sobre les escales anteriors. 20/OCT/2020 (E. Píriz).

Finalment, a llevant del pati, i adoptant un traçat paral·lel al perímetre natural d'aquest costat del turó, es conserva una gran estança porxada (**àmbit E**), amb almenys tres arcs de mig punt separats per pilars llisos de planta quadrada, d'uns 30 cm de costat. També trobem en aquest sector les restes d'un dipòsit o cup de vi de planta circular (**àmbit X**), folrat per l'interior amb lloses de pedra de forma rectangular, i engalzat entre el tram d'escala que comunicava el pla de la galeria d'arcs i la planta superior de l'àmbit D, i el mateix tancament meridional de l'àmbit E. A la part inferior encara es conserva la caixa per on es buidava el vi del cup.

El recinte jussà ocupa la part nord del clos del castell, quedant en el costat de ponent del recinte sobirà. Amb menys alçada que el primer, el recinte allotja la capella romànica (**àmbit M i L**) dedicada a Sant Miquel, una cisterna oberta excavada a la pròpia roca natural (**àmbit U**) i una barbacana de planta trapezoidal (**àmbit K**). A la zona propera a la cisterna s'aprecien un seguit de tombes antropomorfes excavades a la roca.

Per la part més de tramuntana destaca una plataforma rocosa (**àmbit O**) des d'on es tenen unes fantàstiques vistes de la vessant nord del turó.

El recinte clos del conjunt s'ubica a la part baixa del turó d'Eramprunyà, quedant a migdia del recinte jussà i sobirà. Queda delimitat pel traçat de la muralla que està datat de la segona meitat del segle XIV. En el recinte hi trobem àmbits on aflora el substrat rocós formant plataformes de més pendent en la part superior i més planes a tocar de la muralla. S'hi destaquen les restes d'algunes construccions malmeses com en l'àmbit T o l'àmbit S. Davant de la façana de migdia de la capella de Sant Miquel s'hi observen 4 tombes antropomorfes excavades a la pedra.

Per la cara exterior de la muralla, els últims sondejors arqueològics intueixen de la possible existència de dues construccions adossades a la muralla pel seu costat de migdia. A falta d'excavacions completes, es podria intuir la hipotètica presència de dues bestorres en el propi traçat de la muralla.

El recinte jussà i el recinte clos, no són objecte de la intervenció que es presenta en aquest projecte.

I.IV.- RESEÑA HISTÓRICA

En aquest apartat reproduïm el text realitzat per David Galí, historiador i Raquel Lacuesta, historiadora de l'art, que va ser inclòs a l'apartat III. Notícia històrica de la “Memòria dels treballs de recerca arqueològica al turó del castell d'Eramprunyà (Gavà, Baix Llobregat)” realitzada per l'arqueòleg Àlvar Caixal Mata del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona, el juny de 2013.

La fortalesa d'Eramprunyà, documentada l'any 957 en una donació de terres al monestir de Sant Cugat, va ser bastida per vigilar les terres del Llobregat, la frontera sud de la Marca Hispànica entre els segles IX i X. Depenia dels comtes de Barcelona, que l'infeudaren a Gombau de Besora i, posteriorment, al seu gendre, Mir Geribert d'Olèrdola, als seus descendents i a les famílies Santmartí i Santa Oliva. Quan Mir Geribert es va revoltar contra el comte de Barcelona (1052-1059), les seves tropes es feren fortes al castell. Les destrosses es van avaluar en unes 200 unces d'or.

La primera referència documental de la vella capella castral, on es venerava sant Miquel Arcàngel, està documentada l'any 977, quan Galind, veguer de la fortalesa d'Eramprunyà, de la de Sant Martí Sarroca i governador a les fronteres del Llobregat i del Penedès per encàrrec dels comtes de Barcelona, hi va dictar testament. Des del 994, la capella consta explícitament com a parròquia. Durant la primera meitat del segle XII (1141 i 1143), la capella va rebre dos llegats, cosa que fa pensar que estaria en procés de reconstrucció després d'haver patit, potser, la violència de la ràtzia dels almoràvits l'any 1114, camí de Barcelona.

El 4 de febrer de 1323, el rei Jaume II va vendre per 120.000 sous el castell amb tots els seus béns, termes, delmes i primícies (retenint per ell el poder jurisdiccional, mer i mixt imperi) al seu tresorer, Pere Marc, ric burgès barceloní que des del 1305 era ja senyor de la casa de la Roca, antiga torre feudal amb terme propi situada entre Gavà i Castelldefels. El llinatge dels Marc, a qui Pere el Cerimoniós va atorgar el rang de cavallers l'any 1360, dominarà la baronia d'Eramprunyà fins al 1590. Els Marc tenien branques familiars a Barcelona i a València, i es van convertir en protagonistes de la història de Catalunya al llarg dels segles XIV i XV. Pere Marc II va arribar a ser conseller privat del rei, i Jaume Marc II és el poeta que, el 1393, va rebre del rei Joan I l'encàrrec d'organitzar els primers jocs florals catalans. Ell mateix va ser escollit diputat del braç nobiliari a la Generalitat l'any 1398, càrrec que va exercir fins a la mort, el 1410. El seu escut adopta una moneda –un marc– que fa referència al cognom familiar i a l'activitat que desenvolupava a la cort reial com a tresorer i responsable de finances. El seu nebot va ser el gran poeta medieval valencià Ausiàs Marc. És en aquella època, durant els segles XIV i XV, que els Marc i els seus administradors van elaborar El Llibre de la baronia, un recull de les prestacions que havien de pagar els vassalls, així com dels drets jurídics que emparaven el seu domini i patrimoni i en legitimaven la titularitat. El llibre conté, a part d'una extensa compilació d'actes notariais, uns quants textos biogràfics en prosa de Jaume Marc I, Lluís Marc, Jaume Marc III i Jaume Marc IV, per la qual cosa es pot considerar gairebé una obra única a Europa. Jaume Marc III (baró d'Eramprunyà entre 1455 i 1466) va explicar el naixement dels seus fills Isabel, Lluís, Jaume, Carles, Maria i Pere, els dos darrers vinguts al món al castell d'Eramprunyà. Per la seva banda, Jaume Marc IV (1466-1498), va

narrar la presa del castell per part de tropes franceses enviades per la Generalitat de Catalunya l'any 1469 durant la Guerra Civil Catalana que va enfrontar aquesta institució i el rei Joan II (1462-1472).

Pel que fa a l'edifici militar i la seva evolució constructiva, el 6 de juliol de 1374 Jaume Marc elevava una queixa al rei pels desastres provocats per les tempestes al castell, que havia quedat força malmès (*castrí vestri de Alaprunya propter inundationem aquarum sit adeo destructum seu devastatum*). Per reparar-lo, demanava permís al monarca per cobrar dret de pas a tothom qui creués el coll de Begues. Els pagesos, obligats a treballar en la reparació, hi oposaren resistència, per la qual cosa va ser necessària la intervenció reial. Un any més tard, el 1375, el rei Pere III va autoritzar Jaume Marc a imposar tributs als seus vassalls a fi de fer obres al castell, data que concorda amb una inscripció gravada a la roca davant mateix del portal de la capella que recorda que en l'any de l'encarnació de Nostre Senyor 1375 fou començada l'obra del mur d'aquest castell per Jaume March.

Quaranta-sis anys després, Lluís March, veient que el castell s'enrunava, va acudir al rei Alfons IV de Catalunya, el qual, des del Castell Nou de Nàpols va reconèixer que el castell necessitava de reparació *in membris muris et vallis* i li va atorgar, el 20 d'agost de 1421, facultat per recaptar impostos i permís per imposar exaccions especials durant cinc anys entre els seus vassalls sobre el consum de la carn, del pa, del vi i d'altres mercaderies, a fi de reparar els murs del castell. Abans d'això, l'any 1384, el rei Joan I concedia a Jaume Marc el dret d'imposar als homes del castell de la Roca que anessin a treballar a les obres del castell d'Eramprunyà: *declaramus dictos homines termini ad faciendum ipsa opera seu operas ad defensionem Castri ipsius de Alaprunyano necnon juramentum seu homagium fidelitatis*. També tenim notícia documental que el castell havia acollit famílies dins i a l'entorn dels seus murs, ja que l'any 1389, Bartomeu Pujals aconseguia que Jaume Marc li establís un pati per fer casa dins los murs del castell de Araprunya a cens de 4 diners (Sanahuja 2002).

En plena època medieval es van originar cinc parròquies en el territori que conformava el terme del castell d'Eramprunyà: Santa Maria de Castelldefels, Sant Miquel d'Eramprunyà, Sant Pere de Gavà, Sant Climent del Llobregat, que comprenia Sant Joan de Viladecans i Sant Cristòfol de Begues. En iniciar-se el segle XIII, Castelldefels va erigir-se en parròquia independent. L'any 1344, la capella de Sant Miquel ja consta com a sufragània de Gavà; a finals de segle XIV, el 1391, totes dues esglésies i altres temples del bisbat de Barcelona, van passar a ser governades pel capítol de canonges de la catedral, que hi va destinar un vicari. El 1378 el temple tenia dos altars, el de sant Miquel i el de sant Marc per als quals calia fer sengles retaules, ja que no en tenien. Pocs anys més tard, l'any 1414, es feia referència que l'església usava com a cementiri el de la capella de Bruguers, que l'altar de sant Miquel tenia l'ara sencera i consagrada, i que el Santíssim es trobava dins un tabernacle tancat amb clau, com les fonts baptismals que estaven closes de la mateixa forma. La dependència del capítol de canonges de la catedral es va perllongar fins el 1423, quan es va tornar a nomenar un rector per a la capella; la situació, però, no va perdurar més d'un segle: el 1519 (i fins ben entrat el segle XIX) el capítol catedralici barceloní va recuperar-ne de nou el control.

Durant la Guerra Civil Catalana que va enfrontar la Generalitat de Catalunya contra el rei Joan II de Catalunya-Aragó (1462-1472), els Marc d'Eramprunyà es van alinear de bon principi amb els nobles i van participar activament en el conflicte. L'any 1464 Jaume Marc III va jurar lleialtat a Pere de Portugal, el nou rei imposat pel Consell del Principat. El jurament es va fer a través d'un procurador, ja que Jaume Marc III era a Eramprunyà per "tenir en bona custòdia e guarda lo dit Castell e altres lochs e castells seus situats en Lobregat, bonament no pot venir personalment en Barchinona per prestar lo jurament de fidelitat". Però l'any 1466, en morir el baró, el seu fill va

canviar de bàndol i es va mostrar partidari de Joan II. Com a represàlia, el Consell del Principat li va confiscar Eramprunyà i el va cedir al mercenari Manaut d'Aguirre. Segons que explica Jaume March IV al Llibre de la baronia, el 22 de setembre del 1469 tropes franceses comandades per René d'Anjou van assetjar en nom de la Generalitat el castell d'Eramprunyà. L'ús d'artilleria durant la batalla va malmetre bona part de la fortalesa. El document especifica les edificacions interiors del recinte jussà que els francesos van prendre i ensorrar el dia 11 d'octubre: el raval i la barbacana; sembla que el baró va resistir uns quants dies més tancat dins del recinte sobirà, potser a la torre de l'homenatge situada al capdamunt del castell. El setge es va allargar fins el 24 d'octubre, dia en què Jaume Marc IV va ser fet presoner i tancat a la torre del castell de Cotlliure. Les parts afectades de la fortalesa no es van reconstruir (tan sols algunes estances del castell en el recinte sobirà serien rehabilitades el 1739) i, per tant, van restar gairebé en desús. Llavors, tot i recuperar el 1473 el senyoriu del castell, l'epicentre de la baronia es va desplaçar al castell de Castelldefels, també malmès per la guerra però que va ser refet i ampliat durant el segle XVI. Aquí, durant un temps, hi va viure la vídua de Jaume Marc IV, Elisabet Anastàsia. Els Marc van mantenir el domini a Eramprunyà fins que la nissaga es va extingir a través de successives unions matrimonials, quedant la baronia en mans de la família Fivaller de Palou, que la van mantenir fins a finals del segle XVI (1590).

Pel que fa a la capella de Sant Miquel, no consta que patís cap conseqüència de l'atac dels francesos durant el setge, tot i que devia quedar mig abandonada, ja que les notícies dels segles XVI i XVII avalen la poca cura i manteniment que s'hi feia. En les visites pastorals que es van efectuar al temple els anys 1484 i 1509 s'esmenta que comptava amb un altar de pedra amb l'ara consagrada, una custòdia de fusta, un calze d'estany, una patena trencada, un missal de pergamí i un pali de tela pintada d'estampadura groga en camp vermell. A més, en la darrera data (1509) el visitador va afegir que es va trobar que l'església no necessitava reparació, que hi havia dues grans campanes a la part superior, i també una campaneta fixada a la paret de l'interior.

Dos anys més tard, en la visita del 1511, es va indicar que la capella s'havia trobat de la mateixa manera que en la inspecció precedent, del 1509. El 1552 i el 1555 es van produir dues visites pastorals a la parròquia de Gavà i, tot i que el visitador no va arribar a pujar a Eramprunyà, el vicari gavanenc va explicar-li que la capella de Sant Miquel *est in totum in terra prostrata* i que *est in totum dirruita*, o sia, tota caiguda al terra o derruïda. Això no devia ser ben bé cert, atès que notícies posteriors fan pensar que el vicari estava exagerant i que, possiblement, tampoc no s'havia acostat a l'església. El 1569 es va manar que, com que l'ara de l'altar de Sant Miquel no estava consagrada, no s'hi celebrés missa, i, un segle després, l'any 1693, consta que l'altar no tenia ni ara. Finalment, per les descripcions fetes per excursionistes que van visitar el temple a les darreries del segle XIX, se sap que aleshores hi havia un missal imprès a Venècia l'any 1578 (que podia haver estat comprat amb posterioritat a aquesta data) i un retaule datat del 1698 dedicat a sant Miquel.

L'any 1739 es van produir algunes millores a l'edifici religiós, ja que se'n va refer la teulada, es va bastir la part superior de l'espadanya, constituïda per dos arcs de maó protegits per una coberta a dos aiguavessos formada amb rajoles ceràmiques, i es van reparar els pedaços que presentaven els morters de les parets i de la volta amb un emblanquinat de guix, i els revestiments dels paraments interiors i exteriors. Igualment, es van fer cobertes i trespols en algunes dependències del castell. Se sap que a partir de la segona meitat del segle XVIII van habitar el castell una família de masovers i una sèrie d'ermitans, que sembla que ocupaven la capella o una part. En aquest sentit, els barons d'Eramprunyà van donar permís a tres persones, els anys 1758, 1788 i 1800 respectivament, perquè s'hi poguessin retirar de la vida mundana i dedicar-se a la vida contemplativa com a ermitans. Però

a més, en els períodes que no hi hagués ermità, també van imposar als masovers l'obligació de tocar les campanes de la capella a les hores de les oracions, o quan comencés una tempesta o fes mal temps. L'any 1767 està documentat que els masovers del castell eren la família Ferret, de Gavà.

L'any 1808 es va tornar a intervenir a la capella a causa de estar *algo desalinyada, ó amenasando alguna ruina*. Com a testimoni d'aquestes obres resta la data del 1808 gravada a la clau de la porta practicada a la testera de llevant de l'edifici. L'obertura de la porta va significar el paredament de l'antic accés per la banda sud, el canvi d'orientació del presbiteri, que va passar de l'extrem de llevant de la nau a la banda oposada, i la construcció d'un cor interior elevat per damunt de la nova porta. Per sobre del cor, al capcer de la testera, es va obrir un òcul, cosa que va comportar el tancament d'una finestra quadrada anterior, situada just per sota.

A partir de finals del segle XIX, les ruïnes del castell d'Eramprunyà i la capella castral es van convertir en un lloc d'atracció d'excursionistes i d'altres visitants ocasionals. L'arqueòleg i naturalista Francesc Martorell i Peña (Barcelona, 1822-1878) va dedicar-se a estudiar els recintes fortificats de Tarragona, Olèrdola, Eramprunyà, Casserres i Girona, i les sepultures que qualificava d'olerdulanas, com les de la pròpia Olèrdola, del castell d'Eramprunyà i d'altres indrets. En els seus *Apuntes Arqueológicos*, redactats el 1871 i publicats pòstumament vuit anys més tard, va fer una detallada descripció del castell d'Eramprunyà, incloent-hi les inscripcions gravades a la penya del recinte fortificat, la de l'any 1375 esmentada abans, i una altra, de 1729, quan hi havia una guarnició de Sant Climent de Llobregat (que Martorell la datava erròniament de 1772). De l'anàlisi de l'etimologia del mot "Aramprunia" (segons ell, format per una arrel d'origen hebraica i una altra de llatina), de les sepultures existents al voltant de la capella castral de Sant Miquel, i de la cisterna veïna, o bassa, va concloure que l'establiment humà a l'indret era molt més antic que l'església, la bassa i el castell, ja que va observar algunes sepultures tallades per la segona (Martorell 1979).

Entre les dècades de 1870 i de 1880 es van produir sis visites al castell per part d'alguns membres d'entitats excursionistes barcelonines, que es van interessar per l'arquitectura i per la història del monument. Testimoni gràfic d'una d'aquelles excursions és un dibuix a ploma del conjunt (1879) que s'ha conservat a l'arxiu de la baronia d'Eramprunyà i que l'historiador Josep Eixarch va recuperar i publicar un segle després. Allò més interessant és constatar que el 1872 la capella tenia la porta de migdia tapiada i estava tota coberta per una teulada a doble vessant, mentre que la banda de migdia del castell es mantenia pràcticament sencera, ocupada per un habitatge rural on vivia la família Ferret, originària de Gavà (Eixarch 1989).

El dibuixant, tipògraf i fundador de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques Eudald Canibell i Masbernà (Barcelona, 1858-1928) es va desplaçar al castell d'Eramprunyà els dies 15 de juliol de 1877 i 8 de setembre de 1879. En la primera visita va anar acompanyat per Felicià Marí, també membre de l'ACEC, i va aprofitar l'excursió per dibuixar dues panoràmiques del conjunt monumental. Els dibuixos van ser publicats (amb escenes d'altres edificis i paisatges) l'1 de març de 1879 al número 47 de la revista *La llumanera de Nova York*, sota el titular periodístic de Catalunya pintoresca. Canibell, en les seves notes, va voler destacar la cura que tenien els masovers que vivien al castell, i recordava que dos anys enrere havien emblanquinat l'entrada i havien col·locat en una finestra sagetera l'única resta d'escultura que es conservava de la fortalesa, un àngel sostenint l'escut dels senyors d'Eramprunyà, que probablement hauria servit d'estrep a algun arc.

Eudald Canibell escriu: Allí traguérem [des de les ruïnes de la capella vella de Brugués] un croquis del castell que's domina perfectament y tornárem á emprendre prompte'l camí cap al meteix lloch pera dibuixar algunas de sas bonicas vistas.

Per la seva banda, el poeta, forjador i mestre d'obres Jacint Torres i Reyetó (Barcelona, 1850-1925) va visitar l'indret el 20 d'octubre de 1878. Va ser el primer que va explicar la successió de senyors i castlans del castell, a partir de dades extretes de l'Arxiu de la Baronia d'Eramprunyà, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Respecte a la fàbrica del conjunt monumental, Torres esmentava que el baluard immediat al pont d'accés al recinte sobirà, encarat a migdia, va ser construït, o reformat, a finals del segle XIV, ja que hi havia sageteres circulars per l'exterior i quadrades per dins, per a armes de foc, que es generalitzen en aquella època. De la capella deia que, per la seva volta ogival molt rebaixada i per altres indicis, semblava ser de les darreries del segle XI o inicis del XII, fruit d'una construcció anterior reformada, i que li mancava tot l'absis, com si hagués estat suprimit després de fet. Sobre les sepultures, dissentia d'altres autors i creia que eren d'origen cristià.

Respecte a la titularitat de la baronia d'Eramprunyà, dels March va passar als Fivaller per enllaç matrimonial i, a partir del 1596, es va establir, successivament i pro indivís, a les nissagues nobiliàries dels Erill, Sentmenat, Copons, Pérez Moreno, Garma i Foixà, i, per últim, dels Sagarra i dels Sarriera, que van compartir la propietat. Aquestes dues darreres famílies són les que, finalment, van vendre totes les possessions de la baronia al banquer, negociant i industrial barceloní Manuel Girona Agrafer el 1897. És possible que el coneixement de la baronia a través dels excursionistes influís a Girona a comprar la propietat, en la que veia un mitjà per engrandir la seva economia. Sembla que, en un principi, estava disposat a restaurar el castell d'Eramprunyà, i va fer aixecar un croquis al mestre d'obres Ramon Soriano Tomba, company seu d'estudis, però no s'hi van fer obres de cap mena i, finalment, Girona es va decantar per restaurar el castell de Castelldefels, encarregant-ne les obres al mateix Soriano.

El croquis de Soriano, que titula *Baronia de Aramprunyá: Croquis de la planta del castillo y capilla de S. Miguel*, tot i que es coneix parcialment (i del qual només tenim una fotocòpia força desdibuixada), té l'interès de presentar el sector de la capella i el recinte sobirà amb indicació del seu estat de conservació i de les dimensions i l'ús de les dependències que va trobar més senceres. El croquis recull el perfil de la meseta amb indicació del perímetre mitjançant les lletres A,B,C,D, de les quals només són visibles al croquis les dues primeres. També, l'escala (1 per 250). Així, dibuixa un camí [*camino*] que puja per la roca des de sud-oest fins arribar a la capella [*Capilla de S Miguel*], i, seguint tangencialment a aquesta per la façana de migdia, s'introdueix pel forat de la porta situada a l'extrem de llevant del mur i continua fins al castell. La capella mostra ben delimitada la seva planta rectangular i les escales d'accés a la porta de migdia, amb quatre graons en forma semiel·líptica. No dibuixa, però, el doblat dels murs sud i nord, sinó que la secció està tractada amb un traç gruixut unitari. Per l'espai exterior de la banda sud, sobre la roca, tan sols dibuixa dues tombes antropomorfes, i per la testera de llevant del temple s'obre un portal (datat de 1808) que comunica amb un espai, també rectangular, que Soriano denomina patio (i en el que, probablement, en temps anteriors a 1808 hi va haver el presbiteri). Un cop passada la capella, a mà esquerra del camí i en un lloc més elevat situa la gran bassa excavada a la roca, amb una altra de més petita i rectangular al sud, que és un decantador de l'aigua. El camí segueix i s'introdueix directament en el portal del castell, sense que es dibuixi el pont que salvava el vall (que tampoc no queda registrat), però sí que es traça el mur recte que tanca el recinte pel costat meridional i la barbacana, de forma trapezial i sense massa exactitud.

Dibuixa el castell com una ala rectangular orientada d'oest a est, amb cinc crugies consecutives separades per envans (tres de les quals coincidents amb els arcs diafragmàtics existents) i comunicades entre elles per sengles portes. La primera crugia la denomina *patio*, i conté un portal

en el mur nord per on es passava a un pati. La segona crugia, entrada, la tercera, *cocina*, la quarta, escalera (que queda reflectida en el croquis), i la cinquena, *cuadra*, que resta tancada a l'est per un mur sense obertures. Encara s'hi dibuixa una última crugia consecutiva, en un espai que denomina *ruinas*. A l'exterior, tangent al mur nord del castell, traça una línia paral·lela per delimitar un espai obert que nomena *patio habilitable*, seguit d'un espai en *ruinas*. Anys més tard, Manuel Girona va preocupar-se de recollir la història del castell i de la baronia i va encarregar-ne l'estudi a Francesc de Bofarull i Sans, director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, que va ser editada el 1911.

En la capella s'organitzava un aplec anual la diada de sant Miquel, el dia 29 de setembre, almenys des de l'any 1848, quan es van editar 500 exemplars dels goigs en lloança de l'arcàngel per tal de repartir-los en aquella festivitat. Poc després de l'aplec de l'any 1920 (entre el mes de setembre i el març següent) segons s'explica en un article anònim publicat a la revista L'Aramprunyà, del març de 1921, alguns desaprensus van entrar al temple per l'òcul del cor, van arrencar les portes i van trencar la pedra de l'altar i la pica de l'aigua beneïta. També s'hi comenta que s'arrancaren algunes peces de l'antic paviment de cairons, part del antic mosaic, arrancat i fet bossins (tot i que hi ha una foto de cap al 1970 on el paviment sembla estar molt sencer, només en manquen algunes peces), i que van evacuar en aquell recinte les seves necessitats, però que no van arribar a malmetre la imatge ni la campana perquè van poder ser recollides a temps. Aquest fet va provocar la interrupció de la celebració de l'aplec anual, que no es va reprendre fins a l'any 1961; abans, l'any 1936, a l'inici de la Guerra Civil Espanyola, sembla que l'interior havia estat malmès, segons expliquen Lluís Monreal i Martí de Riquer a Els castells medievals de Catalunya, publicat el 1958. Cal assenyalar que en fotografies de l'interior de la capella de 1997 el paviment de cairons havia desaparegut.

La fortalesa va ser declarada Monument Històric-Artístic d'Interès Nacional en virtut del decret de protecció d'arquitectura militar del 22 d'abril de 1949. Abans, però, en plena Segona República i a iniciativa de la Generalitat, hi va constar provisionalment en una llista que Jeroni Martorell i Terrats, com a cap de la Secció de Monuments de la Generalitat republicana, va preparar per inscriure en el recent creat Registre del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya, creat per llei de juliol de 1934. La inscripció del castell d'Eramprunyà en el Registre va quedar, finalment, sense efecte.

Segons documenta Josep Campmany, l'any 1959 va arribar a Gavà un jove vicari, mossèn Abelard Sayrach i Fatjó dels Xiprers (Barcelona, 1930-1976), fill de l'arquitecte modernista barceloní Manuel Sayrach i Carreras, que va acondicionar l'església amb l'ajut de joves del poble i va tornar a instaurar l'aplec. Aquesta actuació, narrada pel mateix mossèn, perseguia l'objectiu de despertar l'interès dels gavanencs per la parròquia i pel poble. Explicava Sayrach que la capella estava tota plena de runa, sense portes, ni campaneta en el seu graciós campanaret, foradats els seus murs, les parets mig encalades i brutes, i ennegrides pels excursionistes que usaven l'ermita com a refugi. Sense els dos rosetons, i no cal dir que res de creus, ni altar ni imatge. Aleshores es va arreglar el camí de pujada al castell i el mateix temple per a la celebració de l'aplec de l'any 1961, quaranta anys després d'haver-se'n perdut la tradició. A la capella es va reforçar la teulada i l'espadaña, es van col·locar portes amb espiells i rosetons, i se'n va arrencar el guix de les parets. També es va fer un nou altar format per dos pilars de pedra i una mesa provisional de fusta, amb una creu de ferro penjada damunt d'una manera molt precària, i una nova imatge de sant Miquel, obra de l'escultor Josep Ricart, del barri del Poble Nou de Barcelona.

En els darrers anys de la dècada de 1970 i dels primers de 1980, l'organització de l'aplec va recaure sobre dos dels grups sorgits de l'empenta donada per mossèn Abelard, l'Agrupament Escolta Eramprunyà i la Unió Muntanyenca Eramprunyà, amb la col·laboració de l'Agrupació Fotogràfica.

Amb ells, la festa de l'aplec prengué l'estructura bàsica que s'ha mantingut fins a l'actualitat: l'excursió nocturna el dia abans per netejar i endreçar l'indret; la nit a la capella de Sant Miquel; la xocolatada matinal a les nou; la missa; els jocs de colles, i el comiat amb l'aperitiu. Durant l'aplec del 2002, mossèn Jaume Bogunyà, rector de Gavà, va beneir una nova campana, anomenada "Miquela", que només es col·loca per a l'ocasió i que va ser sufragada amb aportacions econòmiques dels assistents als aplecs dels anys 2000 i 2001, i per la Unió Muntanyenca Eramprunyà.

L'abril de 1997, l'Ajuntament de Gavà va engegar un projecte de restauració de la capella de Sant Miquel d'Eramprunyà, redactat per l'arquitecta Àngels Ulla. El projecte incorporava una Memòria dels treballs d'excavació arqueològica a dur a terme a l'ermita de Sant Miquel d'Eramprunyà, que el Museu de Gavà va encarregar a Mònica Blasco Arasanz, Josep Bosch Argilagós, Elena Vergara Muntaner i Olga García Nieto. L'informe previ recollia en un plànol la planta del recinte sobirà de la fortalesa i la zona d'actuació arqueològica prevista d'executar, afectació que apareix marcada en color blau i que abraçava l'interior de la capella castral i el seu perímetre immediat. Tot i les intencions municipals, no es va arribar a materialitzar cap intervenció.

L'any 1998, però, l'estat de col·lapse d'alguns murs del castell van fer que l'Ajuntament i la Generalitat en requerissin del propietari del castell, Puig Girona, la consolidació. A tal efecte es va confeccionar un informe de data 15 de juny de 1998 amb un pressupost de 4.115.147 de pessetes (que representava el 50% de la valoració del castell), i que el propietari va acceptar. El projecte de consolidació va ser redactat per tècnics de la Direcció General de Patrimoni Cultural, Mercè Costa, arquitecta, i Lluís Rigalt, aparellador, amb data 9 de febrer de 2000. Aquestes obres van ser executades tot seguit, dirigides pels tècnics esmentats, i segons que explica M. Costa van consistir en el següent: A la part del castell, sector sobirà, es van posar uns paredats als forats i esvorancs d'alguns murs (paraments més aeris de la sala de migdia), i algun rejuntat, tot amb força pressa per evitar que caiguessin les pedres, i es van estintolar provisionalment alguns elements, com els arcs de la sala i altres murs o forats, i s'hi van utilitzar alguns carreus de recuperació. També es va posar senyalització de perill al voltant de la cisterna per evitar-hi l'acostament. Arran de l'aplec de l'any 2001, es va fer una campanya per pressionar la propietària del conjunt d'Eramprunyà perquè el cedís a mans públiques. Es va editar una postal adreçada a Odília Girona Salgado —besneta de Manuel Girona Arafel, marquesa vídua de Pozo Rubio i baronessa d'Eramprunyà—, que els assistents a l'aplec només havien de franquejar i enviar per correu, en què se li demanava la cessió. El dia 8 de juny de 2005 va morir Odília Girona i l'Ajuntament de Gavà va sospesar la possibilitat de negociar la compra del monument amb els hereus, ja que l'anterior propietària no se'n volia desprendre.

I.V.- PROJECTE D'INTERVENCIÓ

Antecedents.

El mes de març de l'any 2007, l'Ajuntament de Gavà adquirí el conjunt monumental del castell d'Eramprunyà a la família Girona. Dos anys més tard, l'octubre de 2009, el consistori i la Diputació de Barcelona van assentar les bases d'una col·laboració que tenia per objectiu la recuperació del conjunt monumental per garantir l'estabilitat de les estructures del castell, la seguretat de les persones visitants i la difusió del monument.

L'any 2010 es van dur a terme diferents actuacions. Es va realitzar el tancament del recinte del conjunt monumental mitjançant el muntatge d'una tanca metàl·lica. Van delimitar un recorregut segur perquè la gent que accedís al monument ho fes de forma guiada. Per últim, es van executar les actuacions necessàries i urgents per estabilitzar les estructures que es trobaven en estat més vulnerable al castell. També es van col·locar baranes metàl·liques provisionals per delimitar les visites.

L'any 2011 es va realitzar una esbrossada selectiva al turó del castell en coordinació amb l'Oficina Tècnica de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona. Un cop això, es va realitzar un aixecament planimètric i topogràfic del conjunt monumental incorporant totes les estructures que es van poder redescobrir gràcies a l'esbrossada.

Entre el 7 de setembre i el 4 de novembre de 2011 l'arqueòleg del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local, Àlvar Caixal Mata va dirigir la primera intervenció arqueològica que es va centrar en el sanejament de l'àmbit C del recinte sobirà i en la realització d'un sondeig a tocar de la muralla del recinte clos del castell.

Successivament, durant els següents anys 2012, 2013 i 2014, l'arqueòleg Àlvar Caixal Mata, va dirigir les intervencions arqueològiques realitzades als àmbits del recinte sobirà B, C, E i G, i als del recinte clos T, R i Y. Emmarcat en aquest context, cal fer constar que entre el 30 de juny i el 14 de juliol de 2013, l'Ajuntament de Gavà, propietari del castell d'Eramprunyà, va organitzar un camp de treball d'arqueologia per a joves de 15 a 17 anys, amb promoció de la Direcció General de Joventut del Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya, gestió de la Fundació Pere Tarrés i direcció científica del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona. Un any més tard, i atenent a la voluntat municipal de repetir l'experiència, es va convocar novament un camp de treball d'arqueologia que, com ja havia succeït l'estiu anterior, va comptar amb el suport de les administracions públiques i la gestió de la Fundació Pere Tarrés. En aquesta ocasió, el camp es va desenvolupar entre el dies 6 i 20 de juliol de 2014.

Finalment, el Pla Director del castell d'Eramprunyà, que es va acabar de redactar el mes de setembre del 2016, pels tècnics del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona, va recollir els resultats dels diferents treballs i estudis del conjunt realitzats entre 2010 i 2016. Aquest document va establir els objectius i els criteris per la consolidació, restauració i conservació del conjunt monumental del castell d'Eramprunyà. Aquest Pla Director també va establir una sèrie de fases d'actuació i les seves prioritats.

Arrel de la concessió d'una subvenció, a mitjans de juny de l'any 2019 l'Ajuntament de Gavà es va posar en contacte amb l'arquitecte Roger Guitart i es va formalitzar l'encàrrec de la redacció del

projecte d'execució i direcció de les obres d'algunes de les mesures prioritàries més urgents que estableix la Fase 0 del mateix Pla Director.

A principis del mes d'agost del mateix any es va lliurar el projecte a l'ens local per poder iniciar els tràmits administratius per licitar, adjudicar i iniciar les obres d'urgència.

En el marc establert en l'execució d'aquestes obres de la Fase 0 del Pla Director, és on es va realitzar entre el 20 de maig i el 5 de juny de 2020 la última intervenció arqueològica dirigida per l'arqueòleg Eduard Píriz i González, que es va centrar en: l'ampliació del perímetre del conjunt del castell desplaçant la tanca perimetral al sud i a l'est; l'excavació de l'esvoranc de la muralla meridional del recinte clos; i l'excavació de l'interior i la zona immediatament exterior del mur nord de l'àmbit G del recinte sobirà del castell.

Seguint la citada Fase 0 del Pla Director, entre el 24 d'abril i el 17 de maig de 2024, es va realitzar una nova intervenció arqueològica per l'excavació i consolidació-restauració-adequació de la cisterna del recinte sobirà del castell, àmbit H, també dirigida per l'arqueòleg Eduard Píriz.

Objectius.

L'objectiu principal de la present intervenció és excavar a tots els àmbits i espais que configuren el recinte sobirà del castell per aconseguir la màxima informació possible, necessària per afrontar la seva restauració. En el decurs de l'excavació es tindrà en compte i es valorarà la conveniència i la possibilitat de que aquesta no sigui completa, especialment en els nivells més antics, per tal de deixar testimonis i reserves per a futures investigacions.

També es té com objectiu l'excavació d'una part del fossat (àmbit V) per poder documentar les restes i encaixos dels diferents sistemes utilitzats al castell per accedir al recinte sobirà.

Programa-Proposta d'actuació.

L'objectiu d'excavar a tots els àmbits del recinte sobirà farà necessari traslladar el dipòsit de materials constructius recuperats amb excavacions anteriors, efectuat dins d'aquest recinte (àmbits I i J) a un altre espai fora d'ell. Aquest espai haurà de ser, per un costat, prou accessible com per a poder efectuar el trasllat de la forma més còmoda possible. I, per un altre costat, haurà de ser prou ampli com per a poder dur a terme en ell la classificació i l'emmagatzematge separat dels diferents materials constructius dipositats: pedres informes, carreus, dovelles, mènsules, muntants o lloses, tots ells de pedra, però també rajoles de ceràmica i maons. Aquest dipòsit i classificació serà important per als posteriors treballs de consolidació, restauració i reconstrucció arquitectònica del monument. Per això, la ubicació de l'àrea de dipòsit haurà de tenir en compte que almenys una part del material emmagatzemat haurà de ser portat de nou al recinte sobirà del castell. Des de l'Ajuntament de Gavà es proposa utilitzar l'espai creat amb anteriors actuacions al monument, al peu de la muralla sud del recinte sobirà, sempre i quan reuneixi les condicions expressades.

Per aconseguir realitzar l'excavació arqueològica a tot el recinte sobirà del castell, caldrà dividir l'actuació de tal forma que permeti els treballs d'excavació dels diferents àmbits al mateix temps que es faciliti l'extracció i trasllat de les terres sobrants i dels materials constructius fora del recinte. Els materials constructius seran traslladats fins a l'esmentada àrea de dipòsit i, pel que fa a les

terres, l'opció preferida per l'Ajuntament de Gavà és que aquestes es quedin també al mateix castell o en el seu entorn més proper, en un espai de terrera creat amb aquesta finalitat. Els motius són varis: estalvi de recursos econòmics que es podran destinar a d'altres actuacions, possibilitat de "reexcavar" la terrera en un futur si per alguna circumstància fos convenient i, així mateix, poder utilitzar terres extretes en treballs de protecció, consolidació, restauració i reconstrucció arquitectònica, o en la recuperació dels nivells del terreny en alguns indrets del monument que faciliti la seva comprensió per part de futurs visitants i faci més segura la circulació d'aquests. Si no fos possible ubicar la terrera dins del mateix castell o en el seu entorn més proper, s'intentarà trobar un solar a Gavà mateix on ubicar-la. Només com a última opció es portaran les terres a un abocador o centre de tractament de residus extern. Si l'opció finalment establerta fos alguna d'aquestes dues últimes, serà necessari buscar un lloc al recinte clos del castell on col·locar els contenidors per la gestió de les terres excavades. Fins aquest punt, hauran de poder arribar els camions que portaran les terres fins al solar o fins al centre de tractament de residus establerts.

Des del recinte sobirà fins a la terrera o al contenidor, les terres es transportaran mitjançant carretons manuals o preferiblement carretons amb erugues de goma. També seran transportats d'aquesta forma els materials constructius fins a la seva àrea de dipòsit.

Per afavorir la circulació de carretons i l'extracció de terres i materials aprofitables, serà necessari establir un ordre d'intervenció que tingui present la màxima distància fins a la sortida i també les zones de trànsit. En aquest sentit, hi haurà alguns àmbits que en primera instància formaran part de les zones de trànsit fins exhaurir els primers àmbits intervinguts.

Un cop això, quan l'actuació als àmbits extrems hagi finalitzat, s'encetaran les intervencions als àmbits que han format part de les zones de transit de les terres.

És imprescindible seguir aquest ordre per poder realitzar l'extracció de les terres i materials constructius aprofitables per la restauració del castell, facilitant les feines a realitzar i els desplaçaments interiors.

També és necessari a nivell estratigràfic no encetar l'excavació d'un àmbit per al qual cal transitar amb carretons plens de terres d'estrats pertanyents a altres zones del recinte sobirà. D'aquesta manera s'evitarà la possible contaminació cronològica dels estrats.

Així doncs, es planteja seguir l'ordre d'intervenció següent:

- 1r. S'intervindrà als àmbits F i D. Realitzant el trànsit de les terres extretes travessant els àmbits E, H, B i A.

De forma paral·lela es podria actuar als àmbits C, G, I i J.

- 2n. Un cop exhaurides les actuacions als àmbits C, D, F, G, I i J, es podrà iniciar la intervenció a l'àmbit E. Les terres extretes transitaran pels àmbits H, B i A.
- 3r. Es podrà començar l'excavació de l'àmbit H quan l'àmbit E estigui exhaurit i el trànsit de les terres es realitzarà travessant els àmbits B i A.
- 4t. En aquest punt, es podrà excavar l'àmbit B, traient les terres per l'àmbit A.
- 5è. Posteriorment, amb tots els àmbits exhaurits, es podrà intervenir a l'àmbit A.

6è. Amb la intervenció finalitzada a l'interior del recinte sobirà del castell, ja només quedarà l'actuació prevista a l'àmbit V, a l'interior del fossat.

Es considera especialment important actuar des d'un bon principi a l'àmbit J. El seu mur de migdia, al costat de la rampa d'accés a la porta del recinte sobirà, es troba en un estat precari, per aquest motiu va ser reforçat en el decurs de treballs anteriors amb una malla de protecció. Caldrà estar atents i vigilar en tot moment al llarg dels treballs previstos que aquesta malla no perdi efectivitat. Per poder realitzar de la millor manera possible aquesta vigilància es proposa excavar quan abans a l'àmbit J i, també, per reduir possibles càrregues sobre l'esmentat mur.

L'excavació en alguns dels àmbits indicats, especialment en el C (la coneguda com a sala dels arcs), requerirà abans desmuntar les restes d'estructures construïdes al segle XVIII i amb posterioritat a ell, per habilitar i mantenir l'antic recinte sobirà del castell com a residència d'una família de masovers. Per aquest motiu caldrà que, només iniciar-se les intervencions, l'arqueòleg que actuï com a director de les mateixes, prepari la documentació necessària per sol·licitar una autorització de desmuntatge sota control arqueològic al departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i a la corresponent Comissió Territorial de Patrimoni Cultural, en tractar-se el Castell d'Eramprunyà d'un BCIN. Aquesta documentació haurà d'incloure plantes, seccions, alçats i/o fotogrametries, unes bones fotografies, etc. Tot això anirà acompanyat d'un estudi arqueològic en el que s'expliqui la datació i la funcionalitat de les estructures que es vol desmuntar.

Durant les tasques d'excavació de tots i cadascun dels àmbits, es seleccionaran i separaran els blocs de pedra, els carreus i la resta de materials constructius que es recuperin, perquè puguin ser utilitzats en posteriors intervencions de consolidació i restauració. Seran apilats de forma separada segons el material, a un espai adjacent dins el recinte del castell de forma endreçada i protegida.

Les terres sobrants, un cop separat tot el material arqueològic, seran dipositades a la terrera o en contenidors, en el cas que posteriorment hagin de ser transportades fins a un solar fora del recinte del castell fins a un centre de gestió de terres.

Durant la intervenció d'excavació es realitzarà la documentació fotogramètrica i aixecaments planimètrics i topogràfics dels estrats que es consideri oportú per part del director de la intervenció arqueològica.

Quan estigui finalitzada tota la intervenció d'excavació, es realitzarà l'aixecament planimètric i fotogramètric de tots els àmbits intervinguts i de les diferents estructures localitzades.

Serà important que el temps transcorregut entre els treballs d'excavació arqueològica i els de consolidació, restauració i reconstrucció arquitectònica sigui el més curt possible. Tot i així, però, podran ser necessàries mesures temporals de protecció o reforç, tant de les estructures com de les unitats estratigràfiques descobertes. En aquest cas, caldrà comptar amb paletes amb coneixements i experiència suficients per dur-les a terme.

Metodologia i tècniques.

Hom preveu realitzar tota la intervenció amb mitjans manuals. A l'actuació, el sistema de registre estratigràfic serà el proposat per Harris-Carandini, fonamentat en la utilització de fitxes d'Unitats Estratigràfiques (UE) en les que es porta a terme una relació de tots els elements.

Igualment es procedirà a la documentació planimètrica, topogràfica i fotogramètrica de l'àrea intervinguda. Tota la planimetria estarà acotada i presentarà una caràtula amb el nom del jaciment, any, sector, UE i l'autor com a elements identificadors bàsics.

El material arqueològic recuperat serà identificat amb un codi identificador que estarà format per les següents sigles: **CERA - 2025 - UE - núm. dif.**, que correspon a: **Castell Eramprunyà- any d'intervenció (2025) – número d'Unitat Estratigràfica**, més el **número diferencial** si calgués. Aquest codi serà el mateix utilitzat en intervencions arqueològiques anteriors al castell.

Els professionals contractats i l'Ajuntament de Gavà, acordaran quin serà el millor lloc per dur a terme el rentat i el siglat del material arqueològic recuperat. Aquest lloc tant podrà ser una dependència municipal com un espai a disposició d'aquests professionals, sempre i quan tinguin les condicions necessàries.

Quant a la documentació fotogràfica, s'utilitzarà el format digital i haurà d'estar feta amb una resolució alta. Cadascuna de les fotografies s'hauran d'individualitzar amb un número d'unitat. A més de amb aquesta xifra, s'identificaran amb la mateixa sigla que la utilitzada pels materials arqueològics. És requerirà que la documentació fotogràfica sigui de bona qualitat i, si per aconseguir-ho és necessari, caldrà que es compti amb els serveis d'un fotògraf professional.

Un cop finalitzats els treballs es lliurarà la memòria científica d'acord amb allò que estableix la normativa vigent.

Temps d'execució.

La durada màxima de les feines per poder executar la intervenció descrita al castell d'Eramprunyà, serà de 12 setmanes, 60 dies laborables aproximadament.

Equip.

La intervenció recollida al present projecte serà realitzada per l'arqueòleg director i per un equip format per 1 topògraf, 4 arqueòlegs tècnics caps de grup i 16 auxiliars d'arqueologia.

Per la consolidació puntual prevista es comptarà amb un equip de restauradors especialitzats en la intervenció en patrimoni arqueològic.

I per a les mesures temporals de protecció o reforç d'estructures i d'unitats estratigràfiques, es comptarà amb paletes amb coneixements i experiència suficients.

Pressupost.

El pressupost de les actuacions que es recullen al present projecte d'intervenció, puja la quantitat de **179.291,31 € IVA inclòs**.

a Barcelona, a 17 de febrer de 2025.

RESUM DE PRESSUPOST

3108.01 Interv. arqueol. al recinte sobirà castell d'Eramprunyà

CAPITOL	RESUM	EUROS
1	INTERVENCIÓ	108.652,80
2	PROTECCIÓ	2.613,70
3	GESTIÓ DE TERRES.....	10.800,00
4	SEGURETAT I SALUT.....	2.450,00
TOTAL EXECUCIÓ MATERIAL		124.516,50
13,00% Despeses Generals.....		16.187,15
6,00% Benefici industrial.....		7.470,99
SUMA DE G.G. y B.I.		23.658,14
21,00% I.V.A.....		31.116,67
TOTAL PRESSUPOST CONTRACTA		179.291,31
TOTAL PRESSUPOST GENERAL		179.291,31

Puja el pressupost general l'esmentada quantitat de CENT SETANTA-NOU MIL DOS-CENTS NORANTA-UN EUROS amb TRENTA-UN CÈNTIMS

GAVÀ, a gener de 2025.

Ajuntament de Gavà.

PRESSUPOST I AMIDAMENTS

3108.01 Interv. arqueol. al recinte sobirà castell d'Eramprunyà

CODI	RESUM	UTS	LONGITUD	AMPLADA	ALÇADA	PARCIAIS	QUANTITAT	PREU	IMPORT
CAPITOL 01 INTERVENCIÓ									
01.01	h Esbrossada i tala d'arbustos. Neteja total de plantes i arbustos realitzada amb mitjans manuals. Inclou la retirada de les restes de l'esbrossada de l'àmbit del conjunt monumental, així com tots els elements i treballs necessaris per a la seva total i correcta execució.								
	Recinte sobirà	2			16,00	32,00			
							32,00	26,50	848,00
01.02	h Auxiliar tècnic d'assistència a direcció. Auxiliar tècnic arqueòleg per assistència a la direcció d'arqueologia. Coordinació de les parelles d'auxiliars i treballs tècnics d'assistència.								
		1	200,00			200,00			
							200,00	31,50	6.300,00
01.03	h Excavació arqueològica manual. Excavació arqueològica manual seguint el mètode arqueològic i el que indiqui el Projecte d'Intervenció Arqueològica, presa de dades, recollida i selecció del material arqueològic. Inclou tots elements i treballs necessaris per a la seva total i correcta execució.								
		1	2.200,00			2.200,00			
							2.200,00	26,50	58.300,00
01.04	h Desplaçament de terres fins al contenidor Desplaçament de les terres excavades al recinte sobirà fins a carregar-les al contenidor situat a la part baixa del clos del castell, que té accés dels camions de transport de terres. Transport amb carretó mecànic amb orugues. Inclou tots elements i treballs necessaris per a la seva total i correcta execució.								
		2	8,00	28,00		448,00			
							448,00	26,50	11.872,00
01.05	d Lloguer de carretó mecànic amb orugues. Lloguer del carretó mecànic amb orugues per al desplaçament de les terres excavades a l'interior del recinte sobirà del castell, fins al contenidor situat a la part baixa del clos del castell. Inclou el transport de portar i recollir el carretó fins al castell.								
		2		28,00		56,00			
							56,00	28,00	1.568,00
01.06	h Rentat i siglat del material arqueològic Rentat i siglat de tot el material arqueològic recuperat a la intervenció. Inclou tots elements i treballs necessaris per a la seva total i correcta execució.								
	Previsió 25 caixes	25	16,00			400,00			
							400,00	26,50	10.600,00
01.07	h Topografia, fotogrametria i dibuix arqueològic. Topografia, fotogrametria i dibuix arqueològic de totes les zones on s'intervinguí. Inclou l'aixecament fotogramètric de les estructures en planta, alçat, seccions i el pedra a pedra, així com tots elements i treballs necessaris per a la seva total i correcta execució.								
		2	8,00	10,00		160,00			
							160,00	68,90	11.024,00
01.08	h Restauració de material arqueològic. Restauració de les peces escollides d'entre tot el material arqueològic recuperat a la intervenció. Inclou tots elements i treballs necessaris per a la seva total i correcta execució.								
	Previsió	2	8,00	12,00		192,00			
							192,00	42,40	8.140,80
TOTAL CAPITOL 01 INTERVENCIÓ.....									108.652,80

PRESSUPOST I AMIDAMENTS

3108.01 Interv. arqueol. al recinte sobirà castell d'Eramprunyà

CODI	RESUM	UTS	LONGITUD	AMPLADA	ALÇADA	PARCIAIS	QUANTITAT	PREU	IMPORT
CAPITOL 02 PROTECCIÓ									
02.01	m2 Geotèxtil feltre polipropilè no teix. lligat mecàn. 100-110g/m2, Geotèxtil format per feltre de polipropilè no teixit lligat mecànicament de 100 a 110 g/m2, col·locat sense adherir. Inclou el transport fins al punt de col·locació, així com tots els elements i treballs necessaris per a la seva total i correcta execució.	1		300,00		300,00			
							300,00	4,44	1.332,00
02.02	m3 Estesa grava protecció. Estesa de graves o sorres per protecció de zones excavades, de forma manual. Inclou el transport fins al punt de col·locació, així com tots els elements i treballs necessaris per a la seva total i correcta execució.	1	100,00		0,10	10,00			
							10,00	128,17	1.281,70
TOTAL CAPITOL 02 PROTECCIÓ.....									2.613,70

PRESSUPOST I AMIDAMENTS

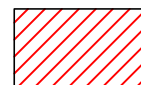
3108.01 Interv. arqueol. al recinte sobirà castell d'Eramprunyà

CODI	RESUM	UTS	LONGITUD	AMPLADA	ALÇADA	PARCIAIS	QUANTITAT	PREU	IMPORT
CAPITOL 03 GESTIÓ DE TERRES									
03.01	m3 Transport terres a monodepòsit/centre recicl.,carrega manual, Carrega i transport de terres a monodepòsit o centre de reciclatge, carregat amb mitjans manuals, a contenidor. Esponjament previst del 40% . Inclou tots elements i treballs necessaris per a la seva total i correcta execució.								
	Previsió inclòs esponjament	1		150,00		150,00			
							150,00	60,00	9.000,00
03.02	m3 Disposic.monodepòsit terras Disposició controlada a monodepòsit, de terres.								
	Previsió inclòs esponjament	1		150,00		150,00			
							150,00	12,00	1.800,00
TOTAL CAPITOL 03 GESTIÓ DE TERRES.....									10.800,00

PRESSUPOST I AMIDAMENTS

3108.01 Interv. arqueol. al recinte sobirà castell d'Eramprunyà

CODI	RESUM	UTS	LONGITUD	AMPLADA	ALÇADA	PARCIALS	QUANTITAT	PREU	IMPORT
CAPITOL 04 SEGURETAT I SALUT									
04.01	u Seguretat i salut. Actuaciones y elementos para dar cumplimiento a las indicaciones del Estudio de Seguridad y Sa- lud.	1				1,00			
							1,00	2.450,00	2.450,00
TOTAL CAPITOL 04 SEGURETAT I SALUT									2.450,00
TOTAL									124.516,50

ZONES ON S'INTERVÉ

PLANTA D'UBICACIÓ DE LA INTERVENCIÓ A REALITZAR AL CASTELL D'ERAMPRUNYÀ.

PLANTA DEL CASTELL D'ERAMPRUNYÀ

E: 1/500

GENER DE 2020

P01

promotor:

autor:

Eduard Píriz i González